

К. О. Клем-Мусатова, Я. В. Євтушенко

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЙНО-НОРМАТИВНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ В АКТИВНОМУ ТУРИЗМІ

У роботі розглядаються нормативно-правові документи, що регламентують проведення подорожей з активного туризму, а також суб'єкти діяльності, які займаються розвитком активного туризму в Україні. Характеризуються об'єктивні і суб'єктивні фактори, що обумовлюють виникнення аварійної ситуації під час активних подорожей.

Ключові слова: активний туризм, безпека туристів.

The paper considers the legal documents governing travel in active tourism, as well as business entities engaged in the development of active tourism in Ukraine. The objective and subjective factors that cause an emergency situation during active travel are characterized.

Keywords: active tourism, safety of tourists.

В Україні туризм з одного боку все більше набуває рис самостійної галузі економіки, з іншого - масового суспільного явища, що розвивається відповідно до специфіки території і своїми внутрішніми закономірностями. Виходячи з різноманітності природних, соціально-економічних, історичних та багатьох інших аспектів специфіки території, а так само з різноманіття видів і способів організації відпочинку можна констатувати, що туризм має неоднорідну структуру і являє собою багатогранне явище. Саме з цим пов'язана значна увага до його вивчення, формування теоретико-методологічних, методичних та фактологічних досліджень, як з проблем здійснення туристської практики, так і її обґрунтування.

Проте, багато питань залишилися недостатньо вивченими, в тому числі і питання класифікаційного характеру. Так існує, але не всіма визнана диференціація туризму за типами (активний, пасивний, комбінований).

Величезна різноманітність видів туризму і мотивацій його суб'єктів ще належить вивчити більш глибоко і комплексно, ніж це вже здійснено. Деякі аспекти туристської практики, пов'язані з її вивченням, є в даний час найбільш актуальними для їх оцінки та пошуку підходів до вирішення проблемних питань.

Активний туризм – це подорож, заснована на активному пересуванні за будь-яким маршрутом з великими фізичними навантаженнями. Такі маршрути бувають різного ступеня складності. Подорожі можуть здійснюватися пішки, на лижах, велосипедах, байдарках та ін.

Всі види туристських подорожей, які характеризуються активним способом пересування по маршруту, тобто з витратою відповідних фізичних зусиль туриста. До активного туризму відноситься більшість видів самодіяльних туристських подорожей: піші, гірські, лижні, велосипедні та інші.

Таким чином відправляючись в туристичну або екскурсійну поїздку на відпочинок або похід вихідного дня, турист може зіштовхнутися з цілою низкою проблем, які можуть призвести до негативних наслідків для його здоров'я або майна, погано вплинути на настрій та враження від подорожі [1].

Безпека туристичних подорожей завжди була однією з найважливіших умов їх організації та здійснення. У періоди підвищеної небезпеки інтенсивність поїздок різко знижувалася і навпаки □ безпечні умови для мандрівок стимулювали їх розвиток. І нині питання безпеки подорожей знаходяться в центрі уваги учасників міжнародного туристичного співробітництва [3].

Закон України «Про туризм» у розділі VIII надає гарантії безпечного перебування туристів на території України і зобов'язує органи влади та суб'єктів туристичної діяльності розробити комплекс заходів з безпеки туристів. Зокрема, в статті 26 сказано: «Місцеві органи державної виконавчої влади в галузі туризму розробляють і організовують виконання регіональних

програм забезпечення захисту та безпеки туристів, особливо в місцях туристичної активності.

Суб'єкти туристичної діяльності розробляють конкретні заходи щодо забезпечення безпеки туристів, екскурсантів, які беруть участь у туристичних подорожах, походах, змаганнях, запобігання травматизму та нещасним випадкам і несуть відповідальність за їх виконання».

Згідно із Законом України «Про туризм» із метою забезпечення безпеки туристів суб'єкти туристичної діяльності зобов'язані здійснювати [4]:

- підготовку безпечних умов для перебування туристів, облаштування трас походів, прогулянок, екскурсій, місць проведення змагань, забезпечення туристів справним спорядженням та інвентарем;

- навчання туристів засобам профілактики і захисту від травм та нещасних випадків, інструктаж із надання першої медичної допомоги, а також інформування про джерела небезпеки, які можуть бути зумовлені характером маршруту та поведінкою самих туристів;

- контроль за підготовкою туристів до подорожей, походів, змагань, інших туристичних заходів;

- надання оперативної допомоги туристам, що зазнають лиха, транспортування потерпілих;

- розробку та реалізацію спеціальних вимог безпеки під час організації та проведення походів з автомобільного, гірського, лижного, велосипедного, водного, мотоциклетного, пішохідного туризму та спелеотуризму [2].

Найбільш поширеним нещасним випадком при заняттях активним туризмом серед туристів є травматизм. Ризик отримання травми може виникнути в різноманітних умовах, але найбільша вірогідність події виникає при пересуванні туристів по складному рельєфу місцевості, при ґрунтових зсувах, сходженні лавин та інших атмосферних і природних явищ. Важливими у запобіганні травматизму є відповідне туристичне спорядження та екіпірування.

Один з небезпечних етапів подорожі це □ проїзд до місця відпочинку та зворотний проїзд, пересування під час подорожування та інше. Оскільки транспортні засоби є джерелами підвищеної небезпеки, питання безпеки туристів повинні бути основними у всіх варіантах перевезень.

Значний вплив на життя і здоров'я туриста має навколишнє середовище. Основними факторами впливу навколишнього середовища є висока або низька температура повітря, вологість і рухомість повітряних мас, опади, перепади тиску, недостатність кисню та ін.

В багатьох випадках туристи самі порушують регламентовані правила поведінки і потрапляють в складні ситуації, відстають через неуважність від груп на маршруті, відправляються в райони не рекомендовані службами порятунку для відвідування туристів, беруть участь в екстремальних заходах, купаються у заборонених місцях, відвідують сумнівні розважальні заклади.

З метою здійснення практичної роботи по забезпеченню безпеки туристів, наданню їм допомоги і захисту в екстремальних ситуаціях, туристичні агенції, що спеціалізуються на організації активних туристичних подорожей, укладають угоди з пошуково-рятувальними службами [3]. Пошуково-рятувальна служба повинна мати повну взаємодію з органами охорони здоров'я, зв'язку, внутрішніх справ, цивільної авіації, лісового та водного господарства, гідрометеорологічної служби.

Безпека є комплексом взаємообумовлених факторів і явищ, що виникають при взаємодії трьох основних агентів туризму - території з її індивідуальним набором і співвідношенням умов і ресурсів, осіб, що ініціюють розвиток туризму на даній території (власників території і туроператорів) і власне туристів.

В активному туризмі безпеку, як правило, розглядають у вигляді техніки безпеки, правил поведінки на маршруті, що враховують в основному зовнішні фактори небезпеки і найбільш типові зміни навколишнього оточення.

В цілому, проблема безпеки, щодо активного туризму поки недостатньо вивчена. Одна з основних проблем, пов'язаних з безпекою туризму, заснована на недосконалість понятійного апарату, що породжує невиправдане термінологічне розмаїття. Незважаючи на те, що існує величезна кількість типологій і класифікацій туризму, до сих пір не визначені співвідношення таких понять, як активний і пасивний туризм, туризм і рекреація, самодіяльний і спонтанний туризм.

Для обґрунтування універсальної концепції безпеки необхідні удосконалення понятійного апарату і принципово інша типологія туризму та класифікація небезпеки, що базується як на традиційному, так і на новому підходах.

При проектуванні туру необхідно брати до уваги вибір сприятливої пори року, вечірнього чи денного часу, раціонально обрати трасу туристичного маршруту, врахувати погодні умови, забезпечення відповідної екіпіровки, засобів індивідуального захисту, повне і своєчасне інформування туристів про можливу небезпеку.

Список використаних джерел:

1.   Безопасность   в   экотуризме.   URL:
http://tourlib.net/books_green/hrabovchenko04.htm
2. Безпека в туризмі та страхування. URL: tourlib.net/books_ukr/kyfjak_11.htm
3. Безпека туристичної подорожі URL: ru.osvita.ua/vnz/reports/tourism/36453/
4. Закон України «Про туризм» (15 вересня 1995 р.). К., 1995.